

In bijna alle discussies over het schoolvak Nederlands wordt het met stelligheid beweerd: leerlingen vinden het maar saai. Is dat werkelijk zo? Onze Taal zocht uit hoe het precies zit.

ANNE VAN ASSELDONK
PETER-ARNO COPPEN
RABBOUD UNIVERSITEIT NIJMEGEN

Illustratie: Matthijs Sluiter

Het schoolvak Nederlands:

écht zo saai?

Onze Taal onderzocht wat leerlingen vinden van het vak Nederlands

Iedereen kent wel voorbeelden van bevolgen docenten Nederlands: leraren die hun vak op een aantrekkelijke manier kunnen overbrengen en zo hun leerlingen aan het lezen krijgen, en hen ook verder enthousiast weten te maken voor taal. Ook de kandidaten voor de verschillende verkiezingen van de beste docent Nederlands in het radioprogramma *De Taalstaat* maakten een geïnspireerde indruk, wat door hun leerlingen hoorbaar werd gewaardeerd. Toch geldt Nederlands onder leerlingen als een saai vak, zo wordt vaak gezegd – ook in de artikelen die *Onze Taal* deze jaargang publiceert in het kader van het jaarthema ‘het schoolvak Nederlands’. Maar is het wel zo slecht gesteld met het imago van het vak?

FACTCHECK

De vraag naar de populariteit van het vak Nederlands is al vaker opgeworpen, en er zijn de afgelopen jaren ook al diverse onderzoeken naar gedaan. Zo werd in 2016 de bewering dat leerlingen Nederlands een van de saaiste vakken op school zouden vinden, al eens ‘gefactcheckt’ door het journalistieke webplatform *De Correspondent*. De journalist (en leraar Nederlands) Johannes Visser bekeek

een onderzoek van de Nederlandse Taalunie (in 2007 gepubliceerd in de reeks *Taalpeil*), waarbij aan 1230 Nederlandse scholieren was gevraagd wat zij de drie leukste en de drie minst leuke vakken op school vonden. Bij de leukste vakken eindigde Nederlands in het midden van de negentien voorgelegde schoolvakken (lichamelijke opvoeding was verreweg het leukste vak, en dan aardrijkskunde), en bij de minst leuke vakken op een gedeelde zesde plaats (nog onder aardrijkskunde, dat gek genoeg ook daar hoog eindigde).

Ook verdiepte Visser zich in een landelijk onderzoek uit 2013 van studiekeuzebegeleidingsorganisatie Compas naar de mening van bijna 25.000 leerlingen over alle schoolvakken. Op de vraag hoe interessant zij de vakken vonden, eindigde Nederlands, met enige variatie tussen jongens en meisjes, en tussen havo- en vwo-leerlingen, ergens in of onder de middenmoot (afhankelijk van hoe je sorteerde). De uiteindelijke conclusie van Visser was: er zijn geen aanwijzingen dat leerlingen Nederlands een van de saaiste vakken vinden. Visser beoordeelde de stelling als ‘volledig onjuist’.

Toch is er op beide onderzoeken wel wat aan te merken. Zo ging het *Taalpeil*-onderzoek over hoe ‘leuk’ het

oneens', 'mee eens' en 'helemaal mee eens'). Ook bij een neutrale mening moesten ze dus kiezen voor 'eens' of 'oneens'. Dat zou een scheef resultaat kunnen opleveren. Ten slotte kun je je afvragen wat voor leerlingen nu het verschil is tussen 'saai' en 'niet leuk' of tussen 'interessant' en 'leuk'.

Alle reden dus om verder te spitten. Daarom gaf Onze Taal ons opdracht om het Groningse onderzoek over te doen. Maar Onze Taal wilde méér dan dat. Toen er dit voorjaar in de media alarmerende berichten verschenen over de teruglopende studentenaantallen bij de studie Nederlands (de Vrije Universiteit in Amsterdam had de

We hebben begrippen als 'saai' en 'interessant' verstopt in allerlei stellingen.

opleiding Nederlands vanwege de geringe belangstelling zelfs helemaal geschrapt), rees de vraag wat daarachter zit. Zou het bijvoorbeeld te maken hebben met de verengelsing van het hoger onderwijs, zoals wel wordt beweerd?

Omdat we dus ook de mening van de scholieren over de vervolgstudie Nederlands moesten peilen, hebben we het onderzoek beperkt tot de hoogste klassen van havo en vwo. Dat had ook een ander voordeel: leerlingen in die klassen kunnen de hele inhoud van het schoolvak overzien, want ze hebben vrijwel alles al gehad.

BETROUWBAAR

Om het onderzoek betrouwbaarder te maken, hebben we de leerlingen niet simpelweg gevraagd of ze het vak 'saai' of 'interessant' vonden, maar hebben we de begrippen 'verstopt' in stellingen die daarmee samenhangen. Voor elk begrip verzonnen we een positieve en een negatieve variant. Zo testten we het begrip 'saai' met de stelling 'Ik vind de lessen Nederlands veel van hetzelfde', en 'niet saai' met 'De lessen Nederlands bieden telkens iets nieuws.' Ook boden we de leerlingen de keuzemogelijkheid 'neutraal'.

In totaal deden er aan ons onderzoek 193 leerlingen mee, verdeeld over het hele land, en ongeveer evenveel jongens als meisjes.

Nadat we een statistische analyse hadden losgelaten op de resultaten, bleek dat onze methode om de leerlingen stellingen voor te leggen, een betrouwbare manier is om begrippen als 'saai' en 'interessant' te meten. De resultaten van de stellingen over hetzelfde begrip komen significant overeen. We weten dus nu vrij zeker hoe saai, leuk, interessant, nuttig en moeilijk de geënquêteerde leerlingen het schoolvak vinden.

NUTTIG

En dan nu de resultaten. In figuur 1 (op blz. 6) is te zien hoe de geënquêteerde leerlingen denken over het schoolvak Nederlands. We hebben de begrippen 'saai', 'niet moeilijk', enz. gesorteerd op de mate waarin de leerlingen het met de stellingen eens zijn. Zo vindt 53% van de leerlingen dat Nederlands een saai vak is, tegenover maar 23% die dit niet vindt. Als je de tegengestelde stelling neemt ('De lessen Nederlands bieden telkens iets nieuws', behorend bij het begrip 'niet saai'), dan is maar 17% het daarmee eens, tegenover 47% die het er niet mee eens is. Dat zijn niet precies dezelfde getallen, maar de resultaten komen voldoende overeen.

vak werd gevonden, en het Qompas-onderzoek over hoe 'interessant'. Zijn 'leuk' en 'interessant' wel hetzelfde als 'niet saai'? Bovendien werd het Qompas-onderzoek alleen uitgevoerd onder leerlingen uit de derde klas. Maar sommige onderdelen van het schoolvak (zoals het literatuuronderwijs) zitten voornamelijk in de bovenbouw. Daar hebben die derdeklassers nog geen kennis mee gemaakt. Hun mening betreft dus alleen de lessen in de onderbouw.

VERDER SPITTEN

In 2017 paktten Simone Prinsen, Theo Witte en Cor Suhre van de Rijksuniversiteit Groningen het grondiger aan. Zij vroegen 488 leerlingen uit Groningen, Friesland en Drenthe onder andere hoe 'saai', 'leuk', 'interessant', 'nuttig' en 'moeilijk' zij het schoolvak Nederlands vonden. De uitkomst was dat leerlingen Nederlands vooral saai maar wel nuttig vonden (gemiddeld respectievelijk 2,85 en 2,40 op een schaal van 4).

Toch was er ook op dit onderzoek weer kritiek. De Groningers hadden alleen leerlingen uit de noordelijke provincies gevraagd, en de leerlingen kregen maar vier antwoordmogelijkheden ('helemaal mee oneens', 'mee

In de rangorde is te zien dat de leerlingen vooral ongunstige oordelen hebben over het vak: 'saai', 'niet interessant' en 'niet leuk' zitten in de bovenste helft, terwijl 'leuk', 'niet saai' en 'interessant' in de onderste helft zitten. 'Niet moeilijk' scoort hoog, en dit zou je positief kunnen zien (niet te moeilijk is fijn), maar ook negatief (niet uitdagend).

Eigenlijk is 'nuttig' het enige gunstige begrip waar leerlingen het overwegend mee eens zijn (41% mee eens tegenover 26% mee oneens). Het is alleen nog maar de vraag of de leerlingen een duidelijk idee van dit 'nut' hebben. Het is waarschijnlijk vooral het antwoord van de leraren op de vraag waar het vak goed voor is: leerlingen zouden Nederlands een nuttig vak kunnen vinden omdat de leraar het zegt.

EINDEXAMENJAAR

Verder valt het op dat er nauwelijks verschil is tussen jongens en meisjes, en ook de verschillen tussen havo- en vwo-leerlingen zijn kleiner dan verwacht. De volgorde van de begrippen is voor de twee categorieën ongeveer hetzelfde, alleen zijn havisten wat extremer in hun

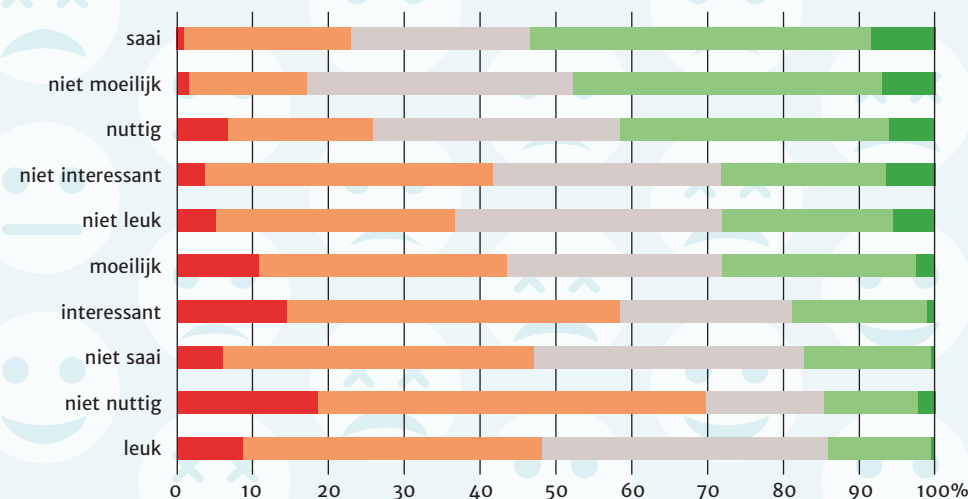
positieve of negatieve oordelen. Ze kiezen vaker voor 'zeer mee oneens' of 'zeer mee eens'.

Een interessant verschil in het licht van de discussie over het eindexamen hebben we gevonden in de vergelijking van de eindexamenklassen met het jaar daarvoor. Er wordt vaak beweerd dat er bij Nederlands in het eindexamenjaar alleen maar herhaling van de stof en eindexamenvorbereiding zit, waardoor het vak alleen maar saaier zou worden. In figuur 2 staat deze vergelijking uitgezet. Wat we vooral zien, is dat het vak duidelijk saaier wordt gevonden in het eindexamenjaar (van 50% eens tegenover 26% oneens naar 65% eens tegenover 13% oneens) en minder moeilijk (het begrip 'moeilijk' komt in het eindexamenjaar zelfs helemaal op de laatste plaats). De andere verschillen zijn marginaal. Dit bevestigt de indruk dat er in het laatste jaar veel van hetzelfde wordt gedaan, en dat de leerlingen niet meer zo erg worden uitgedaagd.

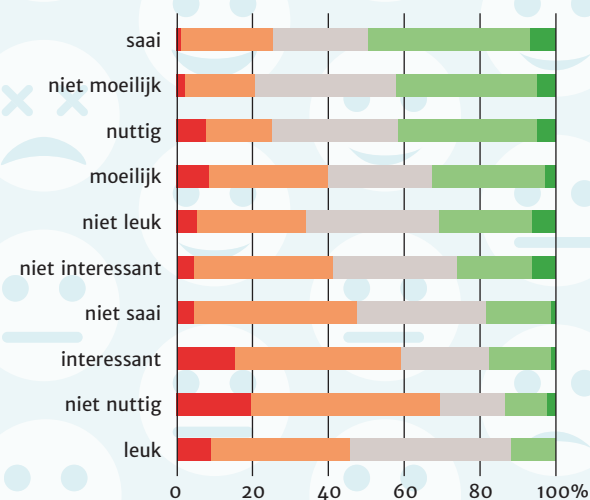
HAMVRAAG

De hamvraag bij dit alles is natuurlijk: bevestigt ons onderzoek de conclusies van het Groningse onderzoek? Het

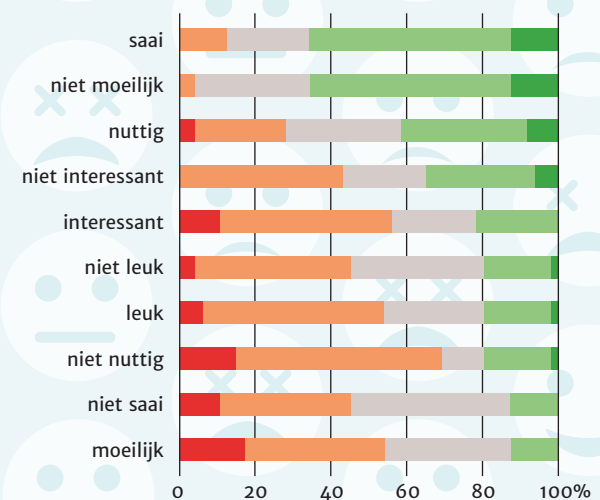
Figuur 1
Bovenbouwleerlingen havo/vwo vinden Nederlands vooral:

Figuur 2
Niet-eindexamenleerlingen havo/vwo vinden Nederlands vooral:

Eindexamenleerlingen havo/vwo vinden Nederlands vooral:

● zeer oneens ● oneens ● neutraal ● eens ● zeer eens

antwoord is: ja, ook bij ons bleken leerlingen het vak ‘saai maar nuttig’ te vinden – iets wat ook al naar voren kwam in het *Taalpeil*-onderzoek.

Leerlingen vinden Nederlands dus inderdaad een saai vak. Het werkelijke beeld is zelfs misschien nog wel ongunstiger dan wat wij gemeten hebben. De proefpersonen hadden we geworven via de leraren van de Facebookgroep ‘Leraar Nederlands’. Waarschijnlijk hebben alleen betrokken en actieve leraren hun klassen voor ons geënquêteerd. Hun leerlingen zijn vermoedelijk positiever over het vak dan de gemiddelde Nederlandse leerling.

Je zou kunnen denken dat de bovenbouwleerlingen die de enquête hebben ingevuld, misschien juist de leerlingen met negatieve meningen zijn, maar net als in het Groningse onderzoek hebben we dat ondervangen door leraren te benaderen met de vraag of ze de hele klas tegelijk de vragen wilden laten beantwoorden. Het zijn dus niet alleen de leerlingen die iets positiefs of negatiefs met Nederlands hebben, die de enquête ingevuld hebben. Bovendien hebben we de leerlingen uitdrukkelijk gevraagd steeds hun mening over het héle schoolvak te geven, niet alleen over het jaar waar ze in zaten.

Een andere bedenking die je zou kunnen hebben, is dat leerlingen andere schoolvakken misschien ook saai maar nuttig vinden, en dat Nederlands er in vergelijking met andere vakken niet bijzonder uit springt. Daarom hebben we van alle stellingen ook een ‘relatieve’ variant toegevoegd. Bij het begrip ‘saai’ was dat bijvoorbeeld ‘Bij de lessen Nederlands zit ik mij meer te vervelen dan bij andere vakken.’ Hoewel het voor leerlingen moeilijk is om één vak met alle andere te vergelijken, verschillen hun antwoorden op de meeste stellingen voldoende om te concluderen dat ze daar in elk geval een duidelijke mening over hebben. Uit de resultaten blijkt dat leerlingen Nederlands vooral minder interessant, minder leuk en saaier dan andere vakken vinden.

STUDIE NEDERLANDS

Zoals gezegd hebben we niet alleen eerdere onderzoeken verbeterd, maar hebben we ook gekeken naar de mening van leerlingen over de vervolgstudie Nederlands. Zouden de leerlingen de studie Nederlands onaantrekkelijk vinden omdat ze denken dat Nederlands minder belangrijk wordt doordat alles tegenwoordig in het Engels moet? De resultaten van dit deel van de enquête staan in figuur 3.

Uit die resultaten zijn een paar dingen af te lezen. Het lijkt er in ieder geval niet op dat leerlingen vinden dat je

Belangrijkste uitkomsten van het Onze Taal-onderzoek

- Leerlingen vinden het schoolvak Nederlands vooral saai en niet moeilijk, maar wel nuttig.
- Leerlingen uit eindexamenklassen vinden Nederlands significant saaier en minder moeilijk.
- Leerlingen vinden Nederlands niet bijzonder leuk of interessant.
- Leerlingen vinden Nederlands minder interessant, minder leuk en saaier dan andere vakken.
- Leerlingen kiezen liever een Engelstalige vervolgstudie.
- Leerlingen kiezen liever een specialistische vervolgstudie (taal, communicatie, literatuur) dan een algemene studie (zoals Nederlands).

aan een studie Nederlands niet zoveel hebt omdat de voertaal in het hoger onderwijs meestal Engels is (de havisten vinden dat wel wat vaker dan de vwo’ers). Waar het eerder op lijkt, is dat leerlingen een studie in het Engels hoger waarderen dan een studie in het Nederlands (48% mee eens tegenover 26% mee oneens), maar het is de vraag of dat komt doordat zij in het algemeen een Engelstalige studie prefereren, of doordat hun favoriete studie toevallig in het Engels is. Ook vrij duidelijk blijkt dat leerlingen liever een gespecialiseerde studie in taal, communicatie of literatuur zouden doen dan de algemene studie Nederlands. Slechts 7% vindt dat je beter Nederlands kunt doen dan zo’n gespecialiseerde studie, en 49% is het daarmee oneens.

Verder lijkt het erop dat leerlingen uit het schoolvak geen duidelijk beeld krijgen van de inhoud van de studie Nederlands. Slechts 18% denkt dat het schoolvak een goede afspiegeling van de studie vormt.

En natuurlijk – maar deze vraag hadden we misschien niet hoeven stellen – overweegt bijna niemand om Nederlands te gaan studeren. 88% overweegt dit zeker niet, en 70% moet er helemaal niet aan denken (‘zeer mee oneens’).

Anne van Asseldonk is student taalwetenschap aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ze deed dit onderzoek als onderdeel van haar praktijkstage bij Onze Taal; Peter-Arno Coppens was haar begeleider.

Figuur 3
Stellingen over de studie Nederlands

